

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางสังคมวิทยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีพื้นที่เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงในจังหวัดหนองคาย 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง หมู่ที่ 1 ตำบลสีกาย อำเภอเมือง และหมู่บ้านวังน้ำมอก หมู่ที่ 5 ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย มีสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์รวมทั้งสิ้น 69 ครัวเรือน ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านได้รับการยอมรับให้เป็นต้นแบบหมู่บ้านธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ จากทั้งหมด 20 หมู่บ้านในจังหวัดหนองคาย โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ผลการวิจัยในบทที่ผ่านมาแล้วนั้น ในบทนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการยอมรับเชิงประจักษ์จากประชาคมโลกว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ นำมาซึ่งความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน ซึ่งหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและหมู่บ้านวังน้ำมอก เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ต้นแบบของจังหวัดหนองคายและยังได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ที่มีคณะบุคคล หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการถอดแบบความสำเร็จจากแบบจำลองที่ดี (best practice) เพื่อสร้างตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การปรับใช้และขยายขอบเขตการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมวงกว้างอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้บุคคล ชุมชน และสังคมประเทศชาติก้าวสู่ความสมดุล มั่นคง อย่างยั่งยืนในทุกด้าน

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย และพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ในพื้นที่เป้าหมาย 2 หมู่บ้าน คือ

หมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง หมู่ที่ 1 ตำบลสีกาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีสมาชิกโฮมสเตย์ 48 ครัวเรือน และหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านวังน้ำมอก หมู่ที่ 5 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย มีสมาชิกโฮมสเตย์ 21 ครัวเรือน รวมสมาชิกโฮมสเตย์ 69 ครัวเรือน ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน ด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

หมู่บ้านจอมแจ้ง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2399 มีพื้นที่ติดแม่น้ำโขง ห่างจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 18 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน มีประชากร 487 คน เป็นชาย 239 คน หญิง 248 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม อาชีพหลักคือ ทำนา ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ อาชีพรองคือ ประมง ทำสวน ปลูกผัก ทำไร่ และทำโฮมสเตย์ รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/คน/ปี มีโรงเรียน 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านจอมแจ้ง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาที่ 6 มีวัด 1 แห่ง คือ วัดธรรมรัตนาร

บ้านจอมแจ้ง มีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ตลอดจนประเพณีตาม “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” โดยเฉพาะวันออกพรรษาที่มีปรากฏการณ์บังไฟพญานาคจนเป็นที่มาของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหาร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มส่งเสริมอาชีพเลี้ยงวัว กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ โรงสีชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาด เป็นต้น

โฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 48 ครัวเรือน มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย มีการให้บริการใน 2 รูปแบบ คือ การเข้าพักแบบธรรมดา และแบบเต็มรูปแบบ มีกิจกรรมเด่น เช่น การสาธิตและร่วมลงมือทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูป เช่น ถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร ไข่พอกเค็มจากดินจอมปลวก เป็นต้น ชมกิจกรรมกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ศูนย์สาธิตการตลาด โรงสีชุมชน การทำปุ๋ยชีวภาพ บายศรีสู่ขวัญและรับประทานอาหารพื้นบ้าน (พาแลง) ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงรำพื้นเมือง การแสดงดนตรีพื้นเมืองของกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ปัจจุบันนางกุหลาบ พวงสาเก เป็นประธานกลุ่ม

หมู่บ้านวังน้ำมอก ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2507 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบเพียงเล็กน้อย ห่างจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันตกประมาณ 84 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 180 ครัวเรือน มีประชากร 650 คน แบ่งเป็นผู้ชาย 312 คน เป็นผู้หญิง 338 คน อาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่สับปะรด ปลูกยางพารา ปลูกยูคาลิปตัส และรับจ้างทั่วไป อาชีพรอง คือ ทำโฮมสเตย์ และปลูกผักสวนครัว เช่น พริก กล้วย เป็นต้น รายได้เฉลี่ย 25,000 บาท/คน/ปี มีโรงเรียน 1 แห่ง คือ

โรงเรียนบ้านวังน้ำมอก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัด 1 แห่ง คือ วัดเทสรังสี

ชาวบ้านวังน้ำมอก มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกับชาวไทยพุทธโดยทั่วไป คือ เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญบั้งไฟ บุญกฐิน สงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ลอยกระทง เป็นต้น โดยมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของหมู่บ้าน คือ การแต่งกายเข้าวัดที่ห้ามใส่กางเกงขาสั้น และผู้หญิงต้องใส่ผ้าถุง เนื่องจากวัดเทสรังสีเป็นวัดสายธรรมยุติกาย

บ้านวังน้ำมอก จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2540 มีนายดิณณภพ สุพันธ์ เป็นผู้ที่ริเริ่มจากแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเริ่มจากการเปิดบ้านของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโครงการ พร้อมกับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ภายใต้ชื่อ “ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน” ปัจจุบันมีสมาชิกโฮมสเตย์รวม 21 ครัวเรือน มีกิจกรรมภายใต้แนวคิดชวนไป “กินข้าว เชาเฮือน” เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน “ภูผีปอบ” สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติ วิถีชีวิตชนบท บ้านวังน้ำมอก เข้าร่วมพิธี “บายศรีสู่ขวัญ ชุมข้าวพาลง” เรียนรู้การดำเนินงานโครงการป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน เป็นต้น

ในหมู่บ้านวังน้ำมอกมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเด็กรักป่า กลุ่มเยาวชน กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์น้อย บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จัดทำผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย โคมไฟพาลง หน่อไม้ เป็นต้น ซึ่งการบริหารจัดการจะเน้นการมีส่วนร่วมจากกลุ่มสมาชิก มีการร่วมลงทุนและปันผลให้สมาชิก โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมป่าชุมชน “ภูผีปอบ” การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้วยการนำเอากิจกรรมกลุ่มโฮมสเตย์มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า หมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน มีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก จากพื้นที่ราบสู่พื้นที่ภูเขา ซึ่งความแตกต่างนี้เองที่แต่ละหมู่บ้านได้นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มต่อการทำธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ได้อย่างลงตัว กลายมาเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวจนประสบความสำเร็จอย่างงดงามในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการวิจัย พบว่า แนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย สร้างการมีส่วนร่วม ใช้ทุนชุมชน สร้างข้อตกลง โปร่งใส กระจายรายได้ มีกิจกรรมต่อเนื่อง หน่วยงานภายนอกสนับสนุน และเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยว

สำหรับตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย มีทั้งหมด 37 ตัวชี้วัด ซึ่งกระจายกันอยู่ใน 7 องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ตัวชี้วัดบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีผู้นำเข้มแข็ง ยึดคำสอนบรรพบุรุษ ชื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาสิ่งที่มี ถนอมน้ำใจ มีเหตุผล และใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย
2. ตัวชี้วัดความพอประมาณ มีทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย กินอาหารพื้นบ้าน สร้างรายได้ ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน และลดรายจ่าย
3. ตัวชี้วัดความมีเหตุผล มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สืบสานประเพณี สร้างรายได้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดรายจ่าย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี เรียนรู้ ทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดอดออม และเป็นแบบอย่างที่ดี
4. ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน ทำบัญชีครัวเรือน กินอาหารพื้นบ้าน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพ บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ ครอบครัวยุ่งน สุขภาพแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี
5. ตัวชี้วัดเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประชุมอย่างต่อเนื่อง ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย แลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน ยึดคำสอนบรรพบุรุษ เรียนรู้ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี และสืบสานประเพณี
6. ตัวชี้วัดเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย มาตรฐานบริการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล ชื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน เคารพนับถือ สามัคคี และสืบสานประเพณี
7. ตัวชี้วัดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สืบสานประเพณี ปลูกผักสวนครัว รักษาสิ่งที่มี สามัคคี สร้างรายได้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีงานทำ ขยันอดทน ครอบครัวยุ่งน ผู้นำเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

จะเห็นว่า จะมีตัวชี้วัดบางตัวที่ปรากฏอยู่มากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ 5 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบมี 3 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบมี 15 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 16 ตัวชี้วัด เมื่อนำตัวชี้วัดทั้งหมดมารวมกันแล้วจะมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย รวมทั้งหมด 37 ตัวชี้วัด

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยในหัวข้อที่ผ่านมาจะเห็นว่า การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในธุรกิจชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดพลังร่วมของชุมชนที่จะขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ด้วยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ล้วนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ รวมถึงเชื่อมโยงเข้าสู่วิถีชีวิตและปฏิบัติตนโดยยึดความพอเพียงเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์เชื่อมโยงอยู่กับกระบวนการกลุ่มและความร่วมมือของคนในชุมชน เป็นการดึงเอาทรัพยากรและพลังศักยภาพของชุมชนเข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน ส่งผลทำให้ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแทรกซึมเข้าไปอยู่ในทุกกิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านโฮมสเตย์ทั้ง 2 หมู่บ้านได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนได้รับรางวัลหมู่บ้านตัวอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิถีชีวิตที่พอเพียงสู่ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ ด้วยการทำเกษตรกรรมแบบพอเพียง ปลูกข้าวหรือพืชผักสวนครัวไว้กินเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว นอกจากนี้ยังสามารถนำส่วนเกินบางส่วนมาขายให้กับทางกลุ่มโฮมสเตย์นำมาประกอบอาหารเวลาบริการนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้เสริมและสร้างความสามัคคีในชุมชน รวมถึงยังสนองแนวคิดหลักของโฮมสเตย์ที่มุ่งเน้นอาหารพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เมื่อความพอเพียงแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตย่อมเข้าไปมีบทบาทต่อวิถีคิด ทศนคติ การให้คุณค่าทางจิตใจ และการเคารพในวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ไม่หลงไหลไปกับกระแสความเปลี่ยนแปลงจากภายนอก นำมาซึ่งการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของคนในชุมชน ดังนั้น ในการดำเนินธุรกิจชุมชนจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนนั้นๆ น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ทั้งในการดำเนินกิจกรรมและการดำรงชีวิต ด้วยเริ่มจากความพอเพียงในระดับบุคคลและชุมชน ให้สามารถเป็นเกราะป้องกันจากแรงบีบบังคับภายนอก ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการกลุ่มและกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน จนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งความเข้มแข็งนี้เองที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจชุมชนสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จจนเป็นแบบอย่างได้ ดังเช่นหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและบ้านวังน้ำมอก ที่ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ เป็นการนำเอาบ้านที่ชาวบ้านพักอาศัยอยู่ตามปกติมาเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักเป็นการชั่วคราว เพื่อสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะต้องเคารพต่อกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม จารีต หรือความเชื่อของแต่ละชุมชน ใช้ชีวิตสอดคล้องกับวิถีชุมชนขณะที่อาศัยอยู่ในชุมชน อยู่ง่ายกินง่าย ไม่ลบหลู่ภูมิปัญญาและไม่ทำลายทรัพยากรของชุมชน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น ภายใต้งี๊นไขและค่าตอบแทนที่ตกลงกันไว้ ดังนั้น ในการดำเนินธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องสร้างเงิ๊นไขและข้อตกลงในการดำเนินกิจกรรม บนพื้นฐานความพึงพอใจทั้งผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ ด้วยการดึงเอาจุดเด่น ทรัพยากร วัตถุประสงค์ พลังศักยภาพ และเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น ออกมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย พร้อมๆ กับการสร้างกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนหรือท้องถิ่นเข้มแข็ง สามารถอนุรักษ์รักษาทรัพยากร วิถีชุมชน ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ในการดำเนินธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมมองว่าการมีส่วนร่วมจะสร้างพลังทางสังคมที่เข้มแข็ง และทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งทั้งหมู่บ้านจอมแจ้งและบ้านวังน้ำมอกที่ก้าวมาสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ล้วนเกิดจากการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโฮมสเตย์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการร่วมในลักษณะการเข้ามาเป็นสมาชิก การถือหุ้นหรือการเข้าร่วมในลักษณะกลุ่มในชุมชน จนทำให้ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์กลายเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ต่อกัน กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และการประสานผลประโยชน์ต่อกัน ดังนั้น ในการดำเนินธุรกิจชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมสมาชิกในชุมชนให้มากที่สุด ทั้งในรูปแบบของการมีส่วนร่วมรายบุคคลและการมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่มทางสังคม ในกระบวนการดำเนินกิจกรรมในทุกขั้นตอน ซึ่งเมื่อกระบวนการมีส่วนร่วมสามารถร้อยรัดคนในสังคมให้เป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่ถือเป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของคนทุกคนในชุมชน ดังที่หมู่บ้านจอมแจ้งและบ้านวังน้ำมอกได้ปฏิบัติกันมา

จะเห็นว่าได้ว่า ทั้งหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและหมู่บ้านวังน้ำมอก ล้วนเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์เพื่อการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์และการประพฤติปฏิบัติตนในวิถีชีวิตประจำวัน เป็นการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับแนวคิดโฮมสเตย์ ด้วยการนำเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมถึงยังสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับ

ผลประโยชน์ และการประเมิน ทำให้ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ของหมู่บ้านทั้งสองเป็นกิจกรรมที่ช่วยเรียกร้อยคนในหมู่บ้านให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ กระจายทั่วถึงกัน อย่างถ้วนทั่ว นอกจากนี้ กิจกรรมโฮมสเตย์ยังเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จนทำให้หมู่บ้านทั้งสองกลายมาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างที่ได้รับการยกย่องจากหน่วยต่างๆ ในปัจจุบัน

ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและบ้านวังน้ำมอก เริ่มจากการมองเห็นโอกาสจากฐานทรัพยากรของตนเอง มองเห็นคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และเห็นถึงศักยภาพของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และคณะ (2550) ที่พบว่า การดำเนินการโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่น จัดทำอาหารพื้นเมืองสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลักในการประกอบการ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คาดหวังที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทัศน์ ละงู (2551) ที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์เป็นการนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาเป็นจุดแข็ง เพื่อเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนโดยไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสียหาย รวมถึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติชัย เจริญชัย (2548) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและศักยภาพของการท่องเที่ยว นั้น จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสัญลักษณ์ท้องถิ่น รวมถึงการยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การรวมกลุ่มเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมจะต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนมพร สารสิทธิยศ (2552) ที่พบว่า แนวทางการจัดการหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา มีการส่งเสริมด้านอาหาร การส่งเสริมด้านกิจกรรม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และประเพณี มีการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมกับธรรมชาติ มีการสืบทอด ดำรงรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูติ จูติจำเริญพร และคณะ (2549) ที่พบว่า การดำเนินการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างรายได้เสริม นอกเหนือจากรายได้จากการเกษตรกรรมและกสิกรรม ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวจะมีผลดีต่อชุมชนในการรักษาวัฒนธรรมและเห็นคุณค่าและการสืบทอดวัฒนธรรมของตนเอง

จากผลการวิจัย แนวปฏิบัติที่ดำเนินการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ค้นพบนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี พานิชยานุวัฒน์ (2548) ที่มองว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจชุมชนจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การจัดสรรผลประโยชน์ การจัดการ การเงิน ซึ่งหมู่บ้านโฮมสเตย์ทั้งสองหมู่บ้านมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง รวมถึง

การสร้างข้อตกลง และความโปร่งใส สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิเชิต เทพวรรณ (2549) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม และการส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชชัย เพ็งพิณิจ (2551) ที่พบว่า ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้จะต้องนำเอาทุนทางธรรมชาติ ทางสังคมและวัฒนธรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีผู้นำที่เข้มแข็ง คนในชุมชนมีส่วนร่วม มีการสร้างข้อตกลงร่วมกัน การกระจายรายได้และการบริหารจัดการมีความโปร่งใส มีกิจกรรมต่อเนื่อง พร้อมกับการสนับสนุนของ หน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีวรรต สมนึก และคณะ (2552) ที่พบว่า ชุมชนจะมีศักยภาพในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จำเป็นต้องอาศัยความพร้อมเพรียงของ ชุมชน การมีส่วนร่วมซึ่งคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ดุษณี ชาวนา และคณะ (2551) ที่พบว่า ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวโดยใช้ธรรมชาติบริเวณหมู่บ้าน วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน จะทำให้คนในชุมชนเกิดความคุ้นเคยและมีโอกาสเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่าชุมชนอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง รวมถึงงานวิจัยของ รัตนชัย คงมั่น (2548) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์สามารถพัฒนาจนเป็นธุรกิจที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน และสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของ ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ (2550) ที่มองว่า โฮมสเตย์ควรมีข้อตกลงร่วมกัน

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงแนวปฏิบัติการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ที่ค้นพบจากผลการวิจัย ทำให้เป็นที่ชัดเจนว่าในการดำเนินธุรกิจชุมชนจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นลำดับแรก เพื่อดึงเอาศักยภาพและระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ในชุมชน ออกมาใช้อย่างเต็มที่ ก่อนที่จะก้าวไปสู่แนวปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป อย่างไรก็ตามในการดำเนิน ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง คือ การทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามจะต้องไม่ไปทำลายคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่การดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ จะต้องเข้าไปช่วยอนุรักษ์และสะท้อนความเป็นท้องถิ่นให้ออกมาชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากใน มุมมองของแนวคิดโฮมสเตย์นั้น เห็นว่าความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนหรือของท้องถิ่น ล้วนเป็น จุดสำคัญที่จะกลายมาเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการมากขึ้น

ในส่วนของตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคาย ที่คณะผู้วิจัยค้นพบจำนวน 37 ตัวชี้วัดนั้น มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชชัย เพ็งพิณิจ และคณะ (2553) ในประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนเมืองหนองคาย โดยมีตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้หรือใกล้เคียงกัน จำนวน 14 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประหยัดอดออม เผื่อแผ่เอื้ออาทร สร้างรายได้เสริม ชื่อสัตย์สุจริต ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ถือธรรมะ-ทำบุญ สร้างความอบอุ่นในครอบครัว เรียนรู้ตลอดเวลา มีส่วน

ร่วมในชุมชน รักษาสิ่งแวดล้อม อบรมศึกษาดูงาน ขยันหมั่นเพียร รักษาสิ่งแวดล้อม และสามัคคี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย เฟ็งพิณี และคณะ (2554) ในประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน โดยมีตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้หรือใกล้เคียงกันจำนวน 17 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ลดรายจ่าย ยึดหลักธรรม หางานเสริมเพิ่มรายได้ เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ครอบครัวย่อส่วน ร่างกายแข็งแรง สามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง ร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ทำบัญชีครอบครัว ชื่อสัตย์ เอื้ออาทร ถือศีล รักษาสืบทอดประเพณี และสิ่งแวดล้อมดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรวลัย เสถียรไทย และคณะ (2551) ที่ได้เสนอกลุ่มตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด: มิติสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้หรือใกล้เคียงกันจำนวนมาก เช่น มีสิ่งแวดล้อมที่ดี คือ ป่าดงาม เขียวชอุ่ม มีสัตว์ป่าชุกชุม แม่น้ำลำคลองใสสะอาด มีกุ้ง หอย ปู ปลาชุกชุม อากาศบริสุทธิ์ ชุมชนสามัคคี โดยจุดหมายปลายทางอยู่ที่การทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม โดยมองว่าความสุขของทุกคนในชุมชนคือ ได้เห็นความร่วมมือ ความสมัครสมานสามัคคี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิสิทธิ์ ชำรงวารงกูร และคณะ (2543) ในประเด็นตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย โดยมีตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้หรือใกล้เคียงกันจำนวนมาก เช่น ร่างกายแข็งแรง ครอบครัวย่อส่วน ชุมชนเข้มแข็ง เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม เกิดผู้นำตามธรรมชาติ และมีกระบวนการพัฒนาผู้นำ มีสิ่งแวดล้อมดี เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่นในสังคม เข้าถึงธรรมะ ช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังจะเห็นความสอดคล้องต้องกันระหว่างตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคายกับงานวิจัยของธวัชชัย เฟ็งพิณี และคณะ (2553) ในประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนเมืองหนองคาย จะเห็นว่ามีตัวชี้วัดที่สอดคล้องหรือเข้ากันได้จำนวน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้ ทางสายกลาง มีตัวชี้วัด เอื้อเพื่อเอื้อแม่ (เอื้อแม่เอื้ออาทร) ชื่อสัตย์สุจริต ความพอประมาณ มีตัวชี้วัด สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) ความมีเหตุผล มีตัวชี้วัด เอื้อเพื่อเอื้อแม่ (เอื้อแม่เอื้ออาทร) สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) เรียนรู้ (เรียนรู้ตลอดเวลา) ทำบัญชีครัวเรือน (ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีตัวชี้วัด เอื้อเพื่อเอื้อแม่ (เอื้อแม่เอื้ออาทร) ทำบัญชีครัวเรือน (ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย) ครอบครัวย่อส่วน (สร้างความอบอุ่นในครอบครัว) เงื่อนไขความรู้ มีตัวชี้วัด เรียนรู้ (เรียนรู้ตลอดเวลา) แลกเปลี่ยนความรู้ (อบรมศึกษาดูงาน) เงื่อนไขคุณธรรม มีตัวชี้วัด ถือศีล (ถือธรรมะ-ทำบุญ) ชื่อสัตย์สุจริต ทำกิจกรรมร่วมกัน (มีส่วนร่วมในชุมชน) เอื้อเพื่อเอื้อแม่ (เอื้อแม่เอื้ออาทร) ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีตัวชี้วัด สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) สิ่งแวดล้อมดี (รักษาสิ่งแวดล้อม) และสามัคคี

เช่นเดียวกับความสอดคล้องต้องกันหรือเข้ากันได้ของตัวชี้วัดตามรายองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายกับงานวิจัยของ ธวัชชัย เฟ็งพิณีจ และคณะ (2554) เรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้
 ความมีเหตุผล มีตัวชี้วัด เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี (เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีตัวชี้วัด ครอบครัวอบอุ่น สุขภาพแข็งแรง (ร่างกายแข็งแรง) สามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง เงื่อนไขความรู้ มีตัวชี้วัด เรียนรู้ เงื่อนไขคุณธรรม มีตัวชี้วัด ชื่อสัตย์สุจริต (ชื่อสัตย์) เอื้ออาทร (เอื้อเพื่อเผื่อแผ่) ทำกิจกรรมร่วมกัน (ร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน) สามัคคี สืบสานประเพณี (รักษา สืบทอดประเพณี) ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีตัวชี้วัด สิ่งแวดล้อมดี และสามัคคี

จะเห็นว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ค้นพบนั้น มีความเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติของคนในชุมชน เพราะมีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของดำเนินชีวิตของคนเมืองหนองคาย และการทำเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง และบ้านวังน้ำมอก พื้นฐานของชุมชนมาจากสังคมเกษตรกรรม และมีการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก จึงทำให้มีตัวชี้วัดจำนวนมากสอดคล้องกับตัวชี้วัดจากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ชุมชนโฮมสเตย์ล้วนเชื่อมโยงกับกระแสจากภายนอก ซึ่งการจะทำให้ธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์สามารถพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจกรรมและการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 7 องค์ประกอบ จะพบว่า มีตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ สามัคคี นั้นหมายความว่า ตัวชี้วัดนี้เป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่เน้นการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมของคนหมู่มากในชุมชนย่อมนำมาซึ่งความสามัคคีนั่นเอง และเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่า การก้าวสู่ความสำเร็จของธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ สิ่งที่สำคัญยิ่งก็คือ ความสามัคคี ดังนั้น ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ธุรกิจชุมชนนั้นๆ ประสบความสำเร็จในที่สุด

นอกจากนี้ ยังมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ปรากฏอยู่เพียง 1 องค์ประกอบ ทั้งสิ้น 16 ตัวชี้วัด โดยแยกตามองค์ประกอบ

ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้ ทางสายกลางมี 2 ตัวชี้วัด คือ ทัศนคติ และ มีเหตุผล
 ความมีเหตุผลมี 2 ตัวชี้วัด คือ ใจกว้างให้เกิดประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดี การมีภูมิคุ้มกัน
 ตัวที่ดีมี 3 ตัวชี้วัด คือ บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ สุขภาพแข็งแรง และชุมชนเข้มแข็ง เงื่อนไขความรู้มี
 2 ตัวชี้วัด คือ ประชมอย่างต่อเนื่อง และศึกษาดูงาน เงื่อนไขคุณธรรมมี 5 ตัวชี้วัด คือ มาตรฐาน
 บริการ ถือศีล จริใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน และเคารพนับถือ ความสมดุลง มั่นคง ยั่งยืนมี 2 ตัวชี้วัด
 คือ มีงานทำ และขยันอดทน นั้นหมายความว่า ตัวชี้วัดที่ปรากฏในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงเพียงองค์ประกอบเดียว เป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจ
 พอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้อย่างโดดเด่น
 ที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องชี้วัดหรือเกณฑ์ประเมินในการดำเนินธุรกิจ
 ชุมชนโฮมสเตย์ได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในระหว่าง 2-4 องค์ประกอบมีทั้งสิ้น 20 ตัวชี้วัด แบ่ง
 ออกเป็น ตัวชี้วัดปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบ มี 2 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบ มี 3
 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบ มี 15 ตัวชี้วัด นั้นหมายความว่า ยังมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้
 เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายอีกจำนวนหนึ่ง ที่มีความ
 เชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีลักษณะเชิงบูรณาการ (integration) อย่างเป็นองค์รวม (holistic)
 ดังนั้น การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการทุกภาคส่วนไปพร้อมกัน
 เนื่องจากธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ล้วนเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่นของชุมชนโดยรวมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์
 หรือเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาธุรกิจชุมชน ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสำหรับ
 การพัฒนาธุรกิจชุมชน รวมถึงเพื่อการวิจัยในอนาคต ด้วยการรวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษา
 เอกสารทางวิชาการและข้อมูลภาคสนาม ซึ่งข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ระดับพื้นที่หรือระดับปฏิบัติการ

1.1 หมู่บ้านจอมแจ้งและหมู่บ้านวังน้ำมอก ประสบความสำเร็จในปัจจุบันล้วนมี
 ปัจจัยหลายอย่างที่สนับสนุน ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือผู้นำกลุ่ม ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนมีภูมิรู้และ
 ประสบการณ์ที่หลากหลายอันสำคัญยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ดังนั้น เพื่อให้ธุรกิจชุมชน
 โฮมสเตย์เกิดความยั่งยืนขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง ควรดึงคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
 เพื่อซึมซับเรียนรู้องค์ความรู้เหล่านี้เอาไว้ ด้วยกระบวนการถ่ายทอดแบบ “พาเอ็ดพาทำ” โดยที่กลุ่ม

โฮมสเตย์อาจจะต้องแบ่งปันผลประโยชน์บางส่วนสำหรับการดำเนินการในเรื่องนี้ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งขึ้นในชุมชน

1.2 จากผลการวิจัย จะเห็นว่าความต้องการในการพัฒนาของหมู่บ้านโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องทางกายภาพ เช่น การพัฒนาในด้านทัศนียภาพ จุดชมวิว สร้างอาคารอเนกประสงค์ พัฒนาศูนย์ OTOP แกะไขระบบน้ำประปาที่ไม่สะอาด ระบบการกำจัดน้ำเสีย ขยะมูลฝอย การพัฒนาทางด้านสินค้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการงบประมาณที่สูง ดังนั้นองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรเข้ามามีส่วนช่วยเหลือในประเด็นดังกล่าวผ่านการทำประชาคมหมู่บ้าน

1.3 ควรมีการนำเอาแกนนำ หรือคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์หมู่บ้านจอมแจ้งและหมู่บ้านวังน้ำมอก ในลักษณะเชื้อเชิญให้เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาหมู่บ้านโฮมสเตย์ในพื้นที่ เพื่อให้หมู่บ้านทั้งสองที่ประสบความสำเร็จได้ช่วยเหลือให้หมู่บ้านโฮมสเตย์อีก 18 หมู่บ้านในจังหวัดหนองคายให้สามารถดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์สู่การพึ่งตนเองของหมู่บ้านได้

2. ระดับนโยบาย

2.1 ควรจัดทำคู่มือตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย เพื่อนำเสนอแก่สาธารณชนในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมวงกว้าง

2.2 รัฐบาลหรือหน่วยงานในระดับกระทรวง ควรกระตุ้นให้ธุรกิจชุมชนในทุกภาคส่วนของสังคมเน้นการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ธุรกิจชุมชนเหล่านั้นสามารถพึ่งตนเองและสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนได้ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการค้นหาต้นแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนในทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ รวมถึงการผลักดันให้การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้ชุมชนไทยเข้มแข็งสามารถต้านรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรอบด้าน

3. การวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการ (integration disciplinary) ทั้งในลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนที่ลึกซึ้งครอบคลุมอย่างเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา การนำตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ไปใช้ในธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ในพื้นที่อื่น ๆ หรือนำไปใช้กับธุรกิจชุมชนประเภทอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนที่ครอบคลุมหลากหลายมิติมากขึ้น

3.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ในหลากหลายรูปแบบหลากหลายพื้นที่ เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถนำพาชีวิต ชุมชน สังคมไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนได้ ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบคลุมในทุกมิติของสังคม จะทำให้คนในสังคมมีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปใช้ในการดำรงตนและการประกอบอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม